

A VERBÁLISFLUENCIA-TESZTEK SZTENDERDIZÁLÁSÁNAK ÚJABB FEJEZETE

Tánczos Tímea

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: verbálisfluencia-tesztek, végrehajtó funkciók

Bevezető: A verbálisfluencia (szógenerálási)-tesztek a végrehajtó funkciók mérőeljárásai, amelyek széles körben használtak a kognitív pszichológiában, a fejlődépszichológiában és a neuropszichológiai diagnosztikában is. A verbálisfluencia-tesztek a szóelőhívási stratégiákról és a lexiko-szemantikai hálózatok fejlődéséről adnak információkat gyermek- és felnőttkorban egyaránt. Több tanulmányban megállapították, hogy a temporális kéreg felelős a szemantikus szóelőhívásért, míg a frontális területeknek fontos szerepe van a stratégiai fonológiai szóelőhívásban.

Eszközök: (1) Betűfluencia: Megadott kezdőbetűkkel (K, T, A) kell egy percen belül minél több szót mondani a vizsgálati személynek. Az instrukcióban felhívjuk a figyelmet, hogy kerüljék a szavak ismétlését, ne használják ugyanazon szavak ragozott alakjait és ne mondjanak tulajdon-, illetve városneveket. (2) Szemantikus fluencia: Egy perc alatt kell különböző kategóriákból (állat, gyümölcs) mintapéldányokat felidézniük, és kimondaniuk a vizsgálati személyeknek. A teszt jól használható a kontrollfunkciók mérésére és a szemantikai rendszer változásainak diagnosztizálására is. Az ismétlések elkerülése itt is fontos. A feladatok olyan kognitív folyamatokat foglalnak le, mint például a munkamemória, az önmonitorozás és a kognitív flexibilitás. *A verbális fluencia mérése:* Új szavak száma: az ismétléseket és a hibákat kivéve az összesen felsorolt szavak száma.

Klaszterelés (csoportosítás): A szavak csoportosítása fonológiai (első két betűjük megegyezik, pl. kéz- kér; csak egy magánhangzóban különböznek, pl. kér – kar; rímelnék, pl. firka – birka; homonímák pl. só – show.) vagy szemantikus alkategóriákba sorolhatók (pl. kéz, kar; kakas, kakadu).

Váltás: A lelassulás elkerülése miatt átváltás egy másik fonológiai vagy szemantikai csoportra pl.: éles váltás: tonna, tinó, klaszter váltás: tompa, tok I téglá, téma.

Módszer: A betűfluencia-feladatban a klaszterek azon sikeresen generált szavak, amelyeknek az első két betűjük megegyezik, pl. kéz- kér; csak egy magánhangzóban különböznek, pl. kér – kar; rímelnék, pl. firka – birka; homonímák pl. só – show.

A szemantikus fluencia esetében pedig a sikeresen generált szavak egy szemantikus alkategóriához tartoznak pl. háziállatok, kedvencek, vízi állatok.

Minta: 1. életkori csoport: 10-14 év (68 fő), 2. életkori csoport: 30-49 év (66 fő), 3. életkori csoport: 50-90 év (67 fő). A mintát egészséges vizsgálati személyek alkották.

Eredmények: A fejlődési trendeket tekintve a két fluenciateszt között eltérések vannak. Az előadás bemutatja a klaszterelés több korcsoportban kapott eredményeit.

Következtetés: Mivel a magyar nyelvű sztenderdek alapfeltételei a pontosabb diagnosztikának és a további fejlesztésnek, elkezdődött a tesztek minőségi és mennyiségi elemzése több életkori övezetben is, amely a csoportosító stratégiák mérése lehetőséget ad a végrehajtó funkciók károsodásának felbecslésére, neurológiai károsodások és figyelmi deficitiek esetében is.